

УДК712

*професор, доктор архітектури,
завідувач кафедри ландшафтної архітектури* **Панченко Т.Ф.**
аспірант **Голуб А.А.**
*кафедра ландшафтної архітектури
Київський національний університет будівництва і архітектури*

ПРОБЛЕМИ АРХІТЕКТУРНО-ЛАНДШАФТНОГО БЛАГОУСТРОЮ ТЕРИТОРІЙ

Анотація. У статті аналізуються проблеми міського благоустрою на прикладі м. Києва за чотирма аспектами: проблеми «районного» значення, проблеми «прибудинкових» територій, проблеми озеленення територій, особливості існуючого стану житлових будинків; запропоновані шляхи вирішення.

Ключові слова: архітектурно-ландшафтний благоустрій, озеленення територій.

Головними проблемами в Україні, які спричиняють недостатній рівень архітектурно-ландшафтного благоустрою різних видів територій (міських, рекреаційних, прибережних, транспортних комунікацій тощо) є надмірна урбанізація міст, втрачена увага до естетичних якостей забудови, відсутність зацікавлень людей та їх активної участі у формуванні якісного архітектурного середовища. Не враховуються історико-культурні традиції, природно-екологічні умови, переважають споживацькі інтереси щодо використання територій та цілеспрямоване підпорядкування архітектури інтересам будівельного комплексу та інвесторському «лоббі».

Ці та інші проблеми загального характеру породжують певні недоліки щодо благоустрою територій на локальному рівні.

Вивчення цих питань здійснено на кафедрі ландшафтної архітектури КНУБА в рамках наукового дослідження «Пропозиції щодо архітектурно-ландшафтного благоустрою елементів міської забудови» (2014р.) [3].

В результаті аналізу зарубіжного досвіду та науково-проектних робіт щодо сучасного стану міських територій (на прикладі м. Києва) за даною тематикою було визначено локальні проблеми: районного значення, прибудинкових та внутрішньоквартальних територій, озелених територій та житлової забудови. У якості реакції на ці проблеми запропоновано деякі шляхи їх вирішення у вигляді конкретних рекомендацій.

Так, до локальних проблем «районного» значення відносяться: а) низький рівень ландшафтного благоустрою територій громадського призначення; б) недостатня кількість паркомісць; в) неналежне оформлення інформаційних знаків

(українською і англійською мовами); г) надмірна кількість рекламних білбордів (billboard); д) нерозвиненість мережі спортивних парків та парків для дітей; е) відсутність велосипедних доріжок, тощо.

Для часткового вирішення подібних проблем необхідно відновити (створити) єдину мережу озелених територій загального користування на території міста, району, яка складається з парків, садів, скверів та інших зелених ділянок, із забезпеченням норми озеленення на 1 жителя: загальноміських – 11-12 м², житлового району – 6-7 м² [1].

У можливих місцях доцільно передбачити створення *мережі доріжок для руху велосипедистів* за прикладом країн Європи (Нідерланди, Бельгія, Данія), де більше 50% населення користуються велосипедом, як основним транспортним засобом для пересування, що зменшує навантаження на вуличну мережу та на площу паркувальних місць в центрі міста; велосипедна інфраструктура на рівні районів допомагає зменшити таке навантаження щонайменше на 20%. (рис.1).

Одним із засобів вирішення проблеми недостатньої кількості паркувальних місць є суміщення їх з рекреаційними зонами (рис. 2); при цьому паркувальні місця доцільно озеленювати, створюючи розподільчі смуги для захисту автомобілів від прямих сонячних променів (рис. 3). Транспортні дороги та колії в ряді країн озеленюють злаковими травами - як розподільчі смуги, так і міжрейкові поверхні трамвайних ліній задля збільшення площі зелених насаджень (рис. 4). Серед сучасних зарубіжних тенденцій у міському ландшафтному дизайні лідерство належить створенню нових парків на основі переобладнання під інші функції промислових центрів (рис. 5).

Невирішеною проблемою в місті Києві - є відсутність спортивних парків для екстремальних видів спорту (skateboarding, bmx, roller skates, body jumping тощо); у всіх крупних містах Європи, США, Канади, Австралії існують подібні парки з трамплінами, доріжками для таких видів відпочинку (рис. 6).

Одним з найпопулярніших парків у Європі є дитячий парк Disneyland Paris, який щороку відвідують понад 15 мільйонів туристів з усього світу. Створення подібного парку, наприклад, у Києві, з українськими етно-мотивами, збільшило б туристичну привабливість нашої столиці.

Ще однією гострою проблемою Києва є відсутність інформаційних знаків і карт. У всіх країнах Європейського Союзу в центральних і туристично привабливих районах міст розроблено і представлено у відповідних місцях інформаційні табло, інформаційна частина до яких які дублюється кількома мовами, а основні потоки туристів та перехожих направляються тактильними смугами (tactile strips).

Рис. 1 Велопаркінг (Лондон, Велика Британія)

Рис. 2 Рекреаційна зона над паркінгом (Лондон, Велика Британія)

Рис. 3 Озеленення паркінгу (Саванна, штат Джорджія, США)

Рис. 4 Озеленення міжрейкових поверхонь трамвайних ліній (Варшава, Польща)

Рис. 5 Парк Ла-Вілетт (Париж, Франція)

Рис. 6 Скейтпарк (Беер-Шева, Ізраїль)

Перелічені проблеми міського і районного значення та можливі шляхи їх вирішення можуть бути предметом експериментального проектування відповідно до конкретного замовлення.

Проблеми *«прибудинкових та внутрішньоквартальних» територій* полягають у: а) невизначеності функцій прибудинкових територій; б) недостатній кількості дитячих та спортивних майданчиків; в) невідповідній потребам кількості паркувальних місць; г) відсутності інфраструктури для людей з обмеженими можливостями; д) невизначеності зон для виходу домашніх тварин.

При вирішенні цих питань треба враховувати, що прибудинкові території повинні переважно забезпечувати захист будівель від загазованості, шуму і пилу з прилеглих вулиць, та у поєднанні із забудовою створювати естетичний образ вулиць, будинків і споруд (рис. 7).

Внутрішньоквартальні території повинні забезпечувати умови для таких функцій: відпочинку маломобільних груп населення (люди літнього віку, люди з обмеженими можливостями); активного відпочинку, спорту і фізкультури для дорослих; дитячого розвитку (фізичного, психоемоційного); виходу домашніх тварин; паркування індивідуального авто- і велотранспорту.

Одним із нових планувальних підходів до збільшення автостоянок (в кварталі та мікрорайоні) є, наприклад, створення над паркінгом *рекреаційних зон* (з розрахунку 1 паркомісце на 1 квартиру); прийнятним варіантом може бути озеленення самих парковок і використання їх у регламентований період за іншою функцією (ярмарка, виставка тощо).

Щодо місць для виходу домашніх тварин, то їх доцільно створювати на територіях, віддалених від основних пішохідних потоків, входів до житлових під'їздів, дитячих майданчиків тощо.

При благоустрої житлових територій доцільно використовувати екологічно безпечні матеріали: для покриття доріжок – піщаник, клінкерну цеглу, фем, кам'яну бруківку, керамогранітну плитку, для доріжок «під крок» і теренкурів – дерев'яні бруски.

Для здійснення якісного благоустрою і озеленення необхідно розробляти вертикальне планування як прибудинкових, так і внутрішньоквартальних територій та план збору поверхневих вод.

Проблеми *озеленення територій* - це: а) недостатня кількість парків в центральних районах міст; б) відсутність інфраструктури для людей з обмеженими можливостями, тематичних скверів і парків, спеціалізованих спортивних зон; г) однотипність форм облаштування дитячих майданчиків; д) невисокий рівень декоративної привабливості і різноманітності засобів озеленення.

Рис. 7 Фрагмент фасаду (Лондон, Велика Британія)

Рис. 8 Парк (Лондон, Велика Британія)

Існуючим міським паркам і скверам, в першу чергу, не вистачає комплексного підходу до їх планувального вирішення та дизайну паркового середовища. У зв'язку з цим, необхідно осучаснити номенклатуру елементів та засобів благоустрою парків декоративними деталями, до якої доцільно включити: зелені скульптури (рис. 8), декоративні водойми, поляни для пасивного відпочинку, декоративні питні фонтани (рис. 9), звукові шкатулки (рис. 10), декоративні лавки, сонячні годинники тощо.

Великою вадою засобів благоустрою територій є їх «типовість». Більшість дитячих і спортивних майданчиків, які влаштовуються як на житлових прибудинкових територіях, у мікрорайонах, так і в парках і скверах мало чим відрізняється; найчастіше вони збираються з металевого каркасу і деревноволокнистої плити (ДВП), мають примітивну структуру, позбавлені природних екологічних матеріалів. Такі дитячі майданчики часто пофарбовані в яскраві кольори (синій, жовтий, червоний), що є додатковим збуджуючим фактором, який впливає на дитячий психоемоційний стан.

В країнах ЄС дитячі і спортивні майданчики в основному створюють з екологічних матеріалів (рис. 11); стиль дизайну, фактура та кольори залежать безпосередньо від місця їх розташування, навколишніх фасадів і вже існуючого благоустрою; майданчики, як правило, озеленюють і не заощують повністю, а ігрові комплекси і гойдалки мають різноманітні форми (рис. 12).

І, нарешті, проблеми які стосуються *особливостей існуючого стану житлових будинків*: а) відсутність інфраструктури для маломобільних груп населення; б) неефективне використання цокольних і підвальних поверхів; в) низький рівень декоративного оформлення головних фасадів та прилеглих територій; г) неестетичне оздоблення житлових фасадів будинків (засклення балконів і лоджій, створення прибудинкових погребів, самодіяльна надбудова мансард, хаотичне розміщення на фасадах навісних кондиціонерів та ТВ приймачів, фрагментарне утеплення зовнішніх стін тощо); д) стихійне паркування автотранспорту, розміщення сміттєзбірників тощо.

Для подолання цих, та інших численних недоліків існуючої забудови необхідно здійснювати комплексну реконструкцію і модернізацію житлових одиниць (будинків, кварталів, мікрорайонів та їх частин) включно з прилеглою до них територією шляхом розроблення спеціальних проектів архітектурно-ландшафтної організації відповідної ділянки.

Рис. 9 Декоративний питний фонтан
(Карлові Вари, Чехія)

Рис. 10 Звукова шкатулка
(Карлові Вари, Чехія)

Рис. 11 Дитячий майданчик в зоопарку (Прага, Чехія)

Рис. 12 Дитячий майданчик (Лондон, Велика Британія)

Крім того, надзвичайно актуальним є розроблення проектних пропозицій та їх реалізація, щодо модернізації фасадів будинків (комплексна теплоізоляція стін, заміна вікон, єдине оформлення балконів та лоджій, нове вирішення входів тощо), користуючись прогресивним досвідом вітчизняних та зарубіжних архітекторів.

Слід враховувати нові експериментальні вирішення щодо перших та цокольних поверхів житлових будинків, які в єдності з прибудинковими ділянками змінюють не тільки естетику фасадів, але й створюють неординарне архітектурно-ландшафтне середовище.

Наведені вище локальні проблеми відсутності належного рівня благоустрою територій, яке хоча і здійснювалось частково протягом років, але – хаотично, вибірково, аврально із застосуванням застарілих технологій, - ці проблеми можуть бути вирішені на сучасному рівні за умови докорінних змін в системі проектування та будівництва елементів містобудівної інфраструктури як цілісних архітектурно-ландшафтних комплексів. Для отримання реальних результатів було би доцільно створити: нові «мобільні системи» суб'єктів благоустрою (підрядних служб, проектних бюро); менеджерські структури «мікропроект – служба реалізації – благоустрій під ключ», «консультативні центри» професійного благоустрою для здійснення допомоги (ЖКГ, ОСББ), широко залучати «засоби масової інформації» (пресу, телебачення, виставки-конкурси) для ознайомлення з прикладами високого рівня благоустрою у зарубіжних країнах, проводити «показові уроки» сучасної поведінки людей в різних умовах перебування. Важливим є також здійснення дієвого контролю за станом благоустрою територій шляхом створення відповідних служб, які функціонують, наприклад, у деяких країнах Європи (екологічна поліція, будівельна поліція, інші форми нагляду), та впровадження ефективної системи штрафних санкцій та покарань за правопорушення у сфері благоустрою та підтримання цивілізованого порядку на територіях населених пунктів.

Література

1. ДБН 360-92** Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень.
2. Панченко Т. Ф. Науково-методологічні, соціально-екологічні та організаційно-правові засади забезпечення благоустрою населених пунктів України / Т. Ф. Панченко. – Київ: УАА – КНУБА (НДР), 2010. – 30 с.
3. Панченко Т. Ф. Пропозиції щодо архітектурно-ландшафтного благоустрою елементів міської забудови / Т.Ф. Панченко., А.А. Голуб, Л.І. Рубан – Київ: КНУБА (НДР), 2014. – 60 с.
4. Нефедов В.А. Городской ландшафтный дизайн/ В.А. Нефедов – Санкт-Петербург: «Любавич», 2012. – 320с.
5. Falkenberg H. Garden Design / Haïke Falkenberg – Kempen (Germany): teNeues Publishing Group, 2008. – 223с.

Аннотация. В статье анализируются проблемы городского благоустройства на примере г. Киева по четырем аспектам: проблемы «районного» значение, проблемы «придомовых» территорий, проблемы озеленения территорий, особенности существующего состояния жилых домов; предложены пути решения.

Ключевые слова: архитектурно-ландшафтное благоустройство, озеленение территорий.

Annotation. The article is devoted to analysis of urban improvement problems by the example city Kyiv by the four aspects: the issue of "regional" value, the problems of backyard territories, problems of landscape territories, features of residential buildings current state; there are proposed solution ways.

Keywords: architectural and landscape planning, landscape territories.